

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра політології, історії і філософії

Т.О. Шаравара, А.І. Некряч, С.В. Макарець, С.М. Приходько

ДОРОЖНЯ КАРТА

розвитку об'єднаних територіальних громад Полтавської області

Полтава 2025

Co-funded by
the European Union

SuTCom

Funding. Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Програму Еразмус+ напрямку Жан Моне, реалізують науковці Полтавського державного аграрного університету на тему «Участь громадян та соціальний діалог як ключові фактори в розбудові сталих територіальних громад: успішні практики ЄС для України» / «Citizen participation and social dialogue as key factors in the development of sustainable territorial communities: EU best practices for Ukraine» / № 101085535 — SuTCom — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH (Термін реалізації проєкту: 01.10.2022 р. – 30.09.2025 р.)

Дорожня карта розроблена також із урахуванням опитування і окремих рекомендацій, що надійшли від слухачів навчальних курсів «Політичний імідж органів місцевого самоврядування» та «Регіональне співробітництво» (грудень 2024 р. – січень 2025 р.).

Реалізуючи мету міжнародного проєкту, зібрано і сформовано пропозиції для розвитку громад, поліпшення внутрішньої взаємодії між мешканцями і управлінським апаратом громади, посилення прозорості ухвалення рішень і активності впливу жителів громад на вирішення питань місцевого рівня. Отже, громадам пропонується:

1. **Обов'язково розробити статут громади, або оновити його** враховуючи останні вимоги. Зокрема, 06 січня 2025 року Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text>), який Верховна Рада України ухвалила 09 травня 2024 року. Зміни торкнулись і ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема в частині статутів територіальних громад. Так, із **1 січня 2027 року** прийняття статуту стає **обов'язковою нормою** для всіх територіальних громад. Законом зазначається перелік питань, які повинні бути врегульовані у статуті:

- 1) загальні положення та символіка територіальної громади;
- 2) особливості організації роботи органів місцевого самоврядування;
- 3) форми участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення;
- 4) засади взаємовідносин органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з органами самоорганізації населення, об'єднаннями громадян, іншими суб'єктами;
- 5) форми громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;
- 6) засади відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, порядок їх реалізації;
- 7) порядок звітування перед територіальною громадою сільського, селищного, міського голову, депутатів ради та старост;
- 8) засади розвитку територіальної громади;
- 9) інші питання місцевого значення, що стосуються життєдіяльності територіальної громади та не суперечать законодавству.

Цими ж змінами було скасовано норму обов'язкової реєстрації статуту територіальної громади в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації. Отже, розроблення статуту – це справа насамперед самої територіальної громади. Запровадження статуту неможливе без розуміння мешканцями цієї громади та її самоврядними органами необхідності такого кроку. Це передбачає значну попередню роз'яснювальну та підготовчу роботу.

2. Скласти **інвестиційний паспорт громади** (стратегічно важливий документ у роботі по залученню інвестицій до територіальної громади, який містить актуальні дані про інвестиційний потенціал громади з метою презентації її інвестиційних пропозицій та можливостей для залучення інвестора та досягнення значимих економіко-соціальних результатів).

3. **Скласти дорожню карту стратегічної екологічної оцінки громади.** Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» стратегічна екологічна оцінка – процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування у документі державного планування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування та здійснюється у порядку, визначеному цим Законом.

4. **Розробити концепцію інтегрованого розвитку територіальної громади** (документ стратегічного планування, який визначає довгострокові, міждисциплінарні, просторові та соціально-економічні пріоритети розвитку території, є вихідними даними для розроблення містобудівної документації, в які покладені принципи сталого розвитку). Порядок формування концепції затверджено Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 22.09.2022 р. № 172.

5. **Брати участь у рейтингуванні** і активно заповнювати інформацію на порталі Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва (верифікація вулиць тощо). До прикладу, одна із найуспішніших громад – Нехворощанська громада, внесла 100% інформації (150 вулиць), із них верифіковано 99,3%, уточнено 0,66%. Багато громад Полтавської області не внесли інформацію і не відображаються в ЄДРА. Станом на листопад 2024 р. 112 громад і 12 великих міст завершили верифікацію в Єдиному державному реєстрі адрес, отже цей процес ще триває.

6. **Запровадити двічі на рік громадський контроль** за ходом реалізації планів розвитку кожної громади. Важлива в цьому плані є співпраця з Асоціацією сприяння самоорганізації населення, яка працює над планами відбудови України і навчає мешканців різних громад соціальній активності та відповідальності. Питання залучення жителів до процесів відновлення громад і територій наразі є найактуальнішим. На думку голови асоціації О. Колеснікова *«Оптимальними є інструменти деліберативної (дорадчої) демократії, коли орган влади бере лідерство в процесі й долучає громадськість в інклюзивний спосіб, з тим щоби максимально почути та врахувати всі існуючі думки й позиції й у такий спосіб досягнути широкого консенсусу»*
<https://www.prostir.ua/?news=zaluchennya-hromadyan-dlya-prozoroho-ta-inklyuzyvnoho-vidnovlennya-hromad-v-ukrajini>

У результаті співпраці з Асоціацією представники органів місцевого самоврядування отримують рекомендації щодо підвищення інформаційної відкритості та прозорості відновлення громад. Безпосередньо в Україні

реалізується Проєкт «Сприяння прозорому та інклюзивному відновленню громад в Україні» реалізується, за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Європейське Відродження України».

7. Постійно проводити моніторинг виконання короткострокових і довгострокових планів, враховуючи кадровий потенціал громади.

8. Розвивати співпрацю громад із закладами вищої освіти як в частині отримання кадрового потенціалу, так і для систематичного отримання консультацій у науковців різного профілю. Крім того, є сенс брати участь у тренінгах, міжнародних проєктах, які реалізують університети, налагодити стажування фахівців від громад тощо. Під час співпраці з університетами, які реалізують міжнародні проєкти для громад, є можливість обміну досвідом з іноземними партнерами. Зокрема, цим вже скористалися Нехворощанська (Опольське воєводство Республіки Польщі) і Малобудищанська (Західнопоморське воєводство Республіки Польщі) громади.

9. Кадрово посилити ІТ відділ у громаді і врахувати вимоги щодо якості програмного забезпечення та розвитку цифровізації. Постійно проводити моніторинг якості та доступності послуг, що надаються населенню. Врахувати при цьому фактори впливу цифрових технологій на участь населення в управлінні місцевими справами і в питаннях вчасного і доступного одержання послуг. Питання обізнаності населення з можливостями громади і рівень цифровізації громади нерозривно пов'язані.

10. Брати участь у написанні грантових заявок (проєктів) з метою залучення іноземних інвестицій.

11. Розвивати співпрацю з іншими громадами на предмет розвитку зеленого туризму (спільні туристичні карти, краєзнавчі, винні, гастрономічні тощо) і розбудови спільних стратегічно важливих комунікацій.

12. Розробити програму роботи із молоддю. Зокрема, «Довідник для роботи з молоддю в громадах» вже оприлюднено в рамках проєкту «Школа молодіжних лідерів громад» громадською організацією «Освітньо-аналітичний центр розвитку громад» спільно з Міністерством молоді та спорту України за підтримки Програми «U-LEAD з Європою». <https://decentralization.ua/uploads/library/file/471/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A-09.09.19-2.pdf>

13. Систематично працювати над питаннями підвищення кваліфікації посадових осіб у громадах. Зокрема, Національне агентство України з питань державної служби 19 червня 2024 року видало Наказ № 99-24 «Про затвердження Програми зовнішнього моніторингу якості підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад (згідно з наказом Міністерства юстиції України від 25 червня 2024 року № 1896/5 «Про визнання акту таким, що не підлягає державній реєстрації» наказ не підлягає державній реєстрації).

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0099859-24#>

14. Забезпечити стійкість територіальних громад, тобто здатність швидко адаптуватися до криз і протистояти зовнішнім викликам. Оскільки стійкість вимірюється трьома показниками: готовністю, адаптивністю і надійністю, то варто розпочати роботу над розумінням сутності цих питань і водночас закласти економічні підвалини для стійкості громади.